

Om folkhögskolor, deras ändamål och inrättning samt sättet för deras åvägbringande.

Stockholm
1868

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Under.
Folkhögskol.
Allén
(1868)

OM FOLKHÖGSKOLOR,

Deras ändamål och inrättning

samt

sättet för deras avvägbringande.

Bland den jordbrukande befolkningen i vårt land, den talrikaste delen af dess innevånare, har det länge känts som en stor brist, att inga läroanstalter finnas, der den blifvande landtmannen, utan att på någon längre tid dragas från sina sysselsättningar, kan erhålla den undervisning och underbyggnad han för sitt framtida lif behöver. När föräldrar af denna samhällsklass velat gifva sina söner en högre bildning än den folkskolan kan meddela, ha de oftast ej haft någon annan utväg än att skicka in dem till elementarläroverken i städerna, der de då med ej ringa kostnad erhållit en bildning, som i de aldraflestafall fört dem bort från den oberoende landtmannens yrke och kastat in dem på embetsmannabanan. Samhället har visserligen på detta sätt erhållit många utmärkta tjenare, men äfven många, som mera skulle gagnat både sig sjelfva och det allmänna, om de som upplysta, sjelfständiga och driftiga jordbrukare verkat inom hembygden. De få, som efter slutade studier återvänt till landtmannalifvet, ha sjelfva ofta beklagat, att de ej, i stället för det förråd af kunskaper i döda språk och andra lika ofruktbara insigter de medfört, skaffat sig en praktisk bildning, hvaraf de kunnat ha verkligt gagn för lifvet. Vi säga ej detta för att förringa det allmänna värdet af några vissa kunskapsarter, eller för att upphöja en *ensidig* praktisk bildning. Hvad vi vilja säga är blott, att landtmannen, på en vida kortare tid och med långt mindre kostnad än som erfordras för en kurs vid de lärda skolorna, bör kunna

1868.

förskaffa sina söner en bättre förberedelse till deras blifvande verksamhet än dessa skolor, med sin hufvudsakligen på embetsmannabildning beräknade inrättning, kunna gifva.

Att detta kan ske och *huru* det kan ske, skola vi i det följande visa. Dessförinnan vilja vi dock förutskicka några erinringar om de fordringar, som nutiden och vårt samhällsskick ställa till jordbrukaren, den mindre såväl som den större.

I våra dagar gäller mer än någonsin att kunskap är makt. Den som vill gälla någonting måste veta någonting. Yttre åtskilnader och yttre företräden sjunka allt mer i betydelse, och man frågar nu endast hufvudsakligen efter hvad personen sjelf duger till. Ingen, som vill för någonting anses, han må vara bonde eller adelsman, kan numera skyla sin okunnighet bakom bördens eller rikedomens skyddsmur, eller på den grund att han tillhör ett visst stånd göra anspråk på anseende. Han måste veta att sjelf skaffa sig det genom sitt personliga värde, genom en ädel, sjelfständig och redbar karakter, genom kunskaper och duglighet. Men om dessa egenskaper i vår tid fordras af hvar och en, som vill anses för en i sann mening bildad och upplyst menniska, gäller det så mycket mera om dem, som i ett fritt land skola utöfva inflytande på det allmännas angelägenheter, vare sig i kommunen eller i staten. För att rätt kunna uppfylla mina medborgerliga pligter i kommunalstämman, i de mångfaldiga kommunala uppdrag som kunna bli mig gifna, vid riksdagsmannavalen, eller på riksdagen, om mina medborgares förtroende kallar mig dit, måste jag ega vana vid sjelfständigt omdöme, förmåga att enkelt, men klart uttala min öfvertygelse, kännedom om grundlagar och kommunalförfattningar samt den allmänna bildning, som vidgar förståndets blick och borttager den osäkerhet jag eljest vid hvarje steg måste känna. Man har visserligen exempel på offentliga män, som utan att ha erhållit någon förberedande bildning endast genom klart förstånd och praktisk duglighet blifvit utmärkta representanter; men detta hör dock alltid till undantagen, och de sjelfva skulle, om de tillspordes, vara de första att erkänna, att många svårigheter, som mött dem i början af deras bana, skulle varit långt lättare att öfvervinna, om de vid inträdet derpå varit bättre förberedda.

Men utom denna allmänt menskliga och medborgerliga bildning behöfver jordbrukaren, för att ej stanna efter

sin tid, åtskilliga insigter och färdigheter, som sätta honom i stånd att med större framgång idka sitt yrke och som den vanliga folkskolan ej meddelar, och ej heller kan meddela honom. Sådana äro t. ex. kännedomen om grunderna för jordens och husdjurens rätta skötsel, färdigheten att uppmäta, kartlägga och afväga sina egor, att ej nämna det i det dagliga lifvet så ofta återkommande behovet att själf kunna uppsätta en skrift, uppgöra en ritning af en byggnad eller ett redskap, eller verkställa en uträkning af något mera invecklad beskaffenhet.

Sammanfatta vi det nu sagda i några få ord, så se vi, att de läroanstalter, hvaraf den mindre jordbrukaren skall kunna ha verkligt gagn, måste vara så inrättade, att han der, utan att för någon längre tid dragas från landtmannarbetet, kan erhålla en undervisning, som i hans kommande lif, vare sig som enskilt menniska, medborgare eller jordbrukare, blir honom till verkligt och omedelbart gagn, och denna undervisning så meddelad, att den ej blir en död minnessak, utan någonting verkligt lifvande och förädlande.

Sådana läroanstalter äro **folkhögskolorna.**

Dessa skolor, som sedan länge i stort antal finnas i Danmark och under de sednaste åren äfven blifvit införda i Norge, äro enskilda läroanstalter, der unga män af allmoget, vanligen mellan 18 och 30 år, mot en fastställd afgift, erhålla en för sitt behof lämpad undervisning. Lärotiden är i dessa skolor förlagd till vinterhalfåret. Eleverna komma vanligen dit till den 1 November, sedan den största delen af höstarbetet är undångjordt, och stanna der till den 1 Maj, då de återvända hem för att deltaga i vår- och sommararbetena. Denna tid omfattar en fullständig kurs, hvarunder alla skolans läroämnen genomgås. Elever, som ha tillfälle dertill, återkomma dock gerna äfven ett följande år, för att ännu en gång genomgå kursen. Under vistelsen vid skolan, som alltid är anlagd på landet, vanligen uti eller i närheten af någon större by, bo eleverna antingen i gårdarne i trakten, eller vid själfva läroanstalten, som mot bestämdt pris tillhandahåller dem bostad och kost. Den sednare anordningen har i Danmark blifvit mycket allmän och genom det samlif den alstrar befunnits utöfva ett särdeles välgörande inflytande på de unga karlarne. Dock har man i början, innan de härför erforderliga byggnaderna kunnat åstadkommas, i de flesta fall låtit dem själfva sörja för bostad och kost genom inackordering i granngårdarne.

Undervisningen går i folkhögskolorna hufvudsakligen ut på att hos de unga männen väcka kärlek till fäderneslandet, lif och lust för ädel verksamhet, ingifva dem sinne för arbetsamhet och ordning, vänja dem vid sjelfständigt tänkande, samt meddela dem insigter i allt, som rör landtmannens verksamhet som medborgare, kommunalman och jordbrukare. De ämnen, hvori der undervisas, äro modersmålet, fäderneslandets historia, geografi och samhällsinrättningar, en öfversigt af världshistorien och verldsbeskrifningen, naturläran, skrifning och räkning, samt dessutom åtskilliga för jordbrukaren nyttiga praktiska insigter, såsom landtmäteri, afvägning, ritning af kartor, byggnader och redskap, grunderna för husdjurens rätta skötsel, hvartill äfven komma sång-, kropps- och vapenöfningar. Läroämnenas antal äro dock olika i olika skolor, så att medan somliga undervisa i alla de nu uppräknade ämnena, egna sig deremot andra antingen helt och hållet eller mera uteslutande åt några vissa ibland dem, såsom modersmålet och fäderneslandets historia. I allmänhet råder ej mellan dem någon sträng öfverensstämmelse i inrättning och läroplan, utan ha de, då de äro fullkomligt oberoende af staten, kunnat fritt utveckla sig efter olika förhållanden och föreståndarens personliga erfarenhet. I ett stämman de dock alla öfverens, och det är deruti, att de i första rummet rikta sina bemödanden på att gifva sina lärjungar en *äkta praktisk* kunskap, en sådan med ett ord, som eleven uppfattar ej blott med minnet, utan förnämligast med hjertat och eftertanken. Deras undervisningssätt är äfven lämpadt derefter. Undervisningen sker nemligen ej här, som i de vanliga skolorna, med öfverläsning och förhörande af lexor, utan genom lättfattliga muntliga föredrag öfver ämnet, hållna af läraren och åhörda af lärjungarne, vidare medelst öfningar i uppläsning och skrifning, samtal mellan läraren och eleverna om det genomgångna ämnet, praktiska öfningar på fältet o. s. v. Det erkännes allmänt i Danmark, att folkhögskolorna redan uträttat mycket till nationalandans lifvande samt spridande af en sann upplysning bland folket.

Att sådana skolor som de vi nu skildrat skulle befinnas lämpliga äfven för våra förhållanden är utom allt tvifvel, isynnerhet om de anlades i sådana trakter, der befolkningen är mera välmående och följaktligen med större lätthet kan bära de uppoffringar, som dess söners bättre uppfostran skulle kosta den. Frågan är blott: Huru skola de kunna bringas till stånd? Äfven i detta fall ge

oss de danska högskolorna goda upplysningar. En och annan af dem har blifvit stiftad af föreningar, men med grundandet af de aldrafesta har tillgått på ungefär följande sätt. En enskilt man, oftast en person med akademisk bildning, som drifvits af varmt och lefvande nit för saken, har med understöd af allmogen i trakten öppnat en folkhögskola. De yttre anstalterna ha i början varit anspråkslösa. Man har till skollokal begagnat ett förhyrtd rum, oftast i någon bondgård, medan eleverna ackorderat in sig i gårdarne närmast omkring. I Danmark äro nemligen byarne ännu ej utskiftade. Men om man i afseende på den yttre utstyrelsen inskränkt sig till det aldranödvändigaste, har deremot från första stunden ingenting sparats för att göra sjelfva undervisningen så fullständig som möjligt. Skolorna ha äfven i detta skede haft minst två lärare samt varit försedda med ett utvaldt och rikhaltigt bibliotek. Man visar ännu på flera ställen i Danmark som ett slags historiska märkvärdigheter dessa låga stugor, der skolor, som nu räkna lärjungar till ett antal af 50, 100 och derutöfver, haft sina första lärosalar. Efterhand som förtroendet för skolan stigit och lärjungarnes antal ökats, ha de dock äfven i det yttre fått en viss ansenlighet. Man har, förnämligast för att kunna bereda eleverna bostad och kost vid skolan, inköpt en välbelägen och lämplig mindre gård med eget jordbruk, der antingen de gamla boningshusen blifvit inrättade och utvidgade till skollokaler och bostäder för lärare och elever, eller nybyggnader uppförts. Medel härtill har föreståndaren antingen erhållit genom upptagande af lån på egen risk eller genom aktielån bland traktens allmoge, som på detta sätt blifvit delegare i skolan och äfven härigenom intresserad för dess bestånd och förkofran. Det kraftigaste och mest afgörande handtaget, som allmogen i Danmark gifvit folkhögskolorna, har dock bestått deruti, att de från början sjelfva ditkommit, eller ditsändt sina söner, hvarigenom deras bestånd blifvit tryggadt.

Det första af dessa sätt för folkhögskolors åvägabrinnande (genom en förening af enskilda eller kommuner), väljer redan på att tillämpas i vårt land. Det berättas nemligen från Skåne, att i Torna härad derstädes bildats en förening för anläggande af en sådan läroanstalt, och i en annan trakt af samma provins, i Kristianstadstrakten, har saken blifvit gjord till en kommunal angelägenhet. Flera socknar ha nemligen beslutit att förena sig om inrättandet af en folkhögskola efter danskt mönster. Detta anlägg-

ningsätt erbjuder onekligen den stora fördelen, att skolan derigenom redan från första stunden har en fast grund att stå på och äfven i det yttre kan erhålla en bättre och ändamålsenligare inrättning. För det andra sättet åter — eller skolans anläggande af en enskilt man — talar den viktiga omständigheten, att hon sålunda genast eger hvad hon minst af allt kan umbära: en föreståndare som med nit och lefvande intresse egnar sig åt saken. Det vill dock synas oss, som båda sättens fördelar skulle praktiskt låta förena sig, om inom orten, der skolan skall anläggas, af personer som intressera sig för saken bildades en förening, som tillförsäkrade den enskilde anläggaren det antal elevavgifter, som är nödvändigt för att skolan, med en anspråklös yttre inrättning, kan komma till stånd. Upplysningsvis må här nämnas, att den vanliga undervisningsavgiften såväl i de danska som de norska folkhögskolorna utgör 8 rdr riksmünt i månaden, samt att i de skolor der eleverna bo vid läroanstalten hela avgiften för undervisning, bostad och kost under 6 månader utgör i medeltal inalles 130 å 140 rdr sv. rmt.

Man skall måhända anmärka, att sådana läroanstalter som de här föreslagna redan förefinnas i de högre folkskolorna, till hvilkas anläggande staten gifvit bidrag. Det är dock ingalunda förhållandet. De högre folkskolorna och folkhögskolorna äro två mycket olika saker. Medan de förra äro ett slags högre afdelning af folkskolan med dess undervisningsätt, undervisningstid och strängt reglerade plan, samt beräknade för ynglingar som nyss lemnat den egentliga folkskolan, således omkring 15 å 16 år, äro de sednare fria anstalter, der undervisningen sker med det lefvande ordet och går ut på att på en jämförelsevis kort tid, och så att de ej behöfva försumma sitt egentliga arbete, meddela män, af hvilken ålder som helst, en sådan allmän och medborgerlig bildning hvaraf *de själva känna behof*. Folkhögskolan uppträder således ej som något slags rival till de andra folkskolorna, utan blott som ett af de nödvändiga leden i anstalterna för spridande af kunskaper och upplysning bland folket.

På grund af det nu sagda har man velat framlägga följande

Plan till en Folkhögskola i Vestra Östergötland.

1. Skolan förlägges i närheten af Wadstena eller Motala, och bör vara så belägen, att eleverna kunna inackordera sig i gårdar på kort afstånd derifrån.

2. Skolans föreståndare tillhandahåller lokal, undervisningsmateriel och bibliotek, besörjer undervisningen och utöfvar högsta ledningen af densamma och dess angelägenheter.

3. Som elever mottagas unga män, helst mellan 18 och 30 år, som äro konfirmerade, välfrejdade, kunna läsa rent och ledigt innantill, skriva en någorlunda försvarlig handstil, samt besitta färdighet i de fyra räknesätten i enkla tal.

4. Hvarje lärokurs omfattar en tid af sex månader och räcker från den 1 November det ena året till den 1 Maj det derpå följande. Under denna tid skola alla de i skolans undervisningsplan upptagna ämnen genomgås. För att lärjungen skall ha *fullt* gagn af undervisningen, behöfver han dock i två halfår besöka skolan.

5. Hvarje elev skall för undervisningen erlægga 8 rdr i månaden. För att skolan kan sättas i gång erfordras ett antal af minst 30 lärjungar. Hon kan dock äfven börja med ett mindre antal, under det vilkor att föreståndaren tillförsäkras en inkomst motsvarande 30 elev-afgifter.

6. Undervisningen pågår alla söcknedagar med ett kortare uppehåll under helgerna. Den sker till hufvudsakligaste delen genom fria muntliga föredrag, lämpade efter lärjungarnes fattningsförmåga. Någon lexläsning förekommer ej. För att bättre fästa i minnet hvad läraren föredragit, genomgås det sedan af lärjungen under fritimmarna i böcker, som han antingen får låna ur skolans bibliotek eller förskaffar sig sjelf, det sednare dock ej som något åliggande. Med skrif- och räkne-materialier måste han dock på egen bekostnad förse sig.

7. Undervisningsämnen bliwa: a) Modersmålet, dess praktiska användande i tal och skrift, samt läsning af dess yppersta författare; b) Fäderneslandets historia, geografi och författning, så att eleven lär sig väl känna sitt lands natur, öden, grundlagar och kommunalförfattningar; c) Verldshistoria och verldsbeskrifning: en utsigt öfver den menskliga utvecklingens gång, med utförligare skildring af de folk som dertill kraftigast bidragit, jemte beskrifning af de af dem bebodda ländernas natur och odlingsförhållanden; d) Naturlära: öfersigt öfver verldssystemet, det viktigaste af djur- och växtläran, förklaring af naturfenomenerna, samt det enklaste af läran om jordarternas sammansättning; e) Räkning och skrifning, hufvudsakligen med afseende på de under det dagliga lifvet förekommande uppgifter; f) Praktiskt landtmäteri, jemte öfning att kartlägga mark, äfvensom ritning af byggnader och redskap; g) Statshushållningens första och enklaste grunder; h) Allmän helsolära, i förening med en beskrifning af människokroppens inre och yttre byggnad; i) Läran om husdjurens rätta skötsel och vård; k) Sång, till sinnets lifvande och höjande; l) Kropps- och vapenöfningar. Då alla eleverna äro konfirmerade, blir ej religionen något särskilt undervisningsämne, men då skolans sträfvande bör gå ut på att förädla elevernas hjertan ej mindre än att upplysa deras förstånd, skall en lefvande religiös anda genomgå hela undervisningen.

8. Någon pröfning eller examen eger ej rum vid utgåendet från skolan, då hela hennes verksamhet är beräknad på att bringa kunskaper för lifvet och först der kan visa sina frukter. Genom samtal med eleverna om det föredragna eller lästa ämnet samt genomgående af deras skriftliga uppsatser får dock läraren alltid tillfälle att taga kännedom om deras framsteg.

9. Ordningens upprätthållande är i första rummet öfverlemnadt åt elevernas egen heders- och rättskänsla. En särskilt ordningsstadga för skolan skall dock uppgöras, hvilken hvarje elev vid inträdet förbinder sig att efterleva.

www.books2ebooks.eu